ZÜNNÛN-İ MISRÎ

Evliyânın büyüklerinden. Künyesi, Ebü'l-Feyz, adı Sevbân bin İbrâhîm'dir. Doğum târihi bilinmemektedir. 245 (m. 860) senesinde Mısır'da vefât etti. Amr bin Âs'ın (radıyallahü anh) yanına defn edildi. Bir deniz yolculuğu sırasında, bindiği gemide bir tüccâra âit mücevher dolu bir kese kaybolmuştu. Gemide bulunanlar, sen aldın diyerek ona iftira edip, hakarete ve işkence yapmaya başlamışlardı. Suçsuz olduğundan, duâ ederek kurtulmak istedi. Zünnûn-i Mısrî Allahü teâlâya duâ edince, hemen suyun yüzüne, ağızlarında birer mücevher bulunan binlerce balık çıkmıştı. O balıkların ağzındaki mücevherden bir tane alıp gemidekilere verdi. Bu durumu gören esas hırsız keseyi getirip vermişti. Böylece Zünnûn-i Mısrî işkencelerden kurtulmuştu. Bu sebeple ismine, balık sahibi, balıkçı ma'nâsında "Zünnûn" denilmiştir. Mısır'da tasavvuf ilmini ilk defa o açıklamıştır. Yüksek din ilimlerinin sekizincisi olan tasavvuf (ahlâk) ilmi, onun açıklamasından ve

izahlarından sonra Mısır'da yayılmış ve nice kimselerin dünyâ ve âhıret se'âdetine kavuşmasına sebep olmuştur.

Hocası, Mâlikî mezhebinin imâmı, Mâlik bin Enes'tir. Onun eseri Muvattâ'yı bizzat kendisinden okumuş ve fıkıh ilmini ondan öğrenmiştir. Tasavvuf ilmini Şeyh İsrâfil'den öğrenip kemâle ulaştı. Fakat hâlini bilmiyen pekçok kimse, ona düşman oldular ve vefâtına kadar onun değerini anlayamadılar.

Zünnûn-i Mısrî, cenâb-ı Hakkın âşığı idi. O'nun sevgisi ile deli divâne olurdu. Darda kalanların dostu, dehşet içinde olanların tesellisi ve hasrette kalanların arzusu idi.

Zünnûn-i Mısrî'nin doğru yolu bulması şöyle anlatılır: Bir ağaç altında otururken, eşerek altın bir kutu çıkardığını gördü. Dikkat edince kutunun içinde susam olduğunu ve kuşun bunu yediğini gördü. Daha sonra başka bir yeri gagası ile eşti ve başka bir kutuda bulunan suyu içti. Tekrar gagası ile gömdü. Ağaca kondu. Topraktaki kutu yerleri belirsiz hâle geldi. Bu hali gören, Zünnûn-i Mısrî hazretleri, Allahü teâlâya tevekkül etmenin gerçeğini anladı ve tevekkül etmeye karar verdi. Biraz ileride, bir viranede fakîrlerle karşılaştı. Birlikte gece orada yattılar. Ertesi gün, Zünûn-i Mısrî hazretleri, bir küp altın buldu. Bu küpün ağzında bulunan tahta kapakta, Allah ismi yazılı idi. Altınları fakîrlere dağıttı. Kendisi de tahtayı alıp, o gece de orada yattı. Uyandıkça, yazıyı öpüp başına koyup gözüne sürüyordu. Gece rü'yâsında şöyle söylediler: "Arkadaşların altınları aldılar. Sen Allahü teâlânın ismini azîz tuttun. Sen de dünyâda azîz ol!" Hemen uyandı. O anda, gönlü ve içi nûr ile doldu.

Şeyh-ül-İslâm Abdullah-ı Ensârî buyurdu ki: "Zünnûn, ne kerâmetle bilmek mümkün olan ve ne de makamları medh edilebilen bir zümredendir. O, zamanının imâmı ve tasavvufta önder idi."

Bu Allah dostu zâtın birçok kerâmetleri, menkıbeleri ve veciz sözleri vardır.

Zünnûn-i Mısrî hazretleri anlatıyor: "Benî İsrâilde bir âbid, yediyüz sene Allahü teâlâya ibâdet etmiş ve dâima: "Yâ Rabbî! Senin rızânı isterim!" diyordu. O sırada peygamber olan Danyal aleyhisselâma vahy geldi ki, "O âbide söyle, eğer göktekilerin ve yerdekilerin ibâdetini yapsa, yeri Cehennemdir!" Danyal aleyhisselâm bunu o âbide bildirdi. Bunu duyunca sevindi ve "Ey Rabbimin hükmü! Ne hoşsun! O'nun kazası hoş geldin!" dedi. Sonra da "Ey Allahın Peygamberi! Yediyüz yıl Hakkın rızâsını istedim. O'nun mülkünde kendimi sivrisinekten aşağı kabûl ettim. Şimdi, Cehennemin odunu olmaya lâyık olduğumu ve O'nun rızâsının bunda bulunduğunu, ya'nî Cehenneme gideceğimi anladım. Artık O'nun rızâsı olan yeri ister oldum" dedi. Yine vahy geldi ki: "Ey Danyal! O kuluma söyle ki, o benden râzı olunca, ben de ondan râzıyım. Onu Cennet ve Cemâlime lâyık eyledim."

Birgün Zünnûn-i Mısrî'nin yanına birisi geldi ve: "Borcum var, hiç param yok ki ödeyeyim" dedi. Yerden bir taş aldı ve o borçluya verdi. O da çarşıya götürdü, cebinde zümrüd olmuştu. Dörtyüz altına sattı ve borcunu verdi.

Bir genç, Allah adamlarını, velîleri inkâr ederdi. Zünnûn-i Mısrî yüzüğünü ona verip, bunu çarşıya götür, bir altına sat buyurdu. Götürdü, çarşıdakiler bir gümüşten fazla vermediler. Genç geri gelip durumu anlattı. Mücevheratçılara götür, bakalım ne verirler buyurdu. Bin altına o yüzüğü satın almak istediler. Genç geri dönüp durumu haber verdi. O zaman gence: "Senin tasavvuf ehlini anlamadaki ilmin, çarşıdakilerin bu yüzüğü bilmeleri ve ona değer biçmeleri gibidir" buyurdu. Genç bu söz üzerine tövbe ederek kalbinden o inkârı attı.

Zünnûn-i Mısrî'yi hapis etmişlerdi. Günlerce aç kalmıştı. Bir kadın iplik parası ile hazırladığı yemekten gönderdi. Zünnûn-i Mısrî yemedi. Kadın işitince, üzüldü. Helâl para ile yaptığımı

biliyorsun, niçin yemedin dedi. Evet yemek helâl idi. Fakat zâlimin tabağı içinde getirdiler buyurdu. Yemeği zindancıların tabağında getirmişlerdi.

Şöyle anlatılır:

Birgün bir çeşmeden abdest alıyordu. Karşıdaki, evin penceresinde, güzel elbiseler giymiş güzel bir kadına gözü ilişince “Kimdir bu güzel?” dedi. Bunun üzerine o kadın “Yâ Zünnûn! Seni uzaktan gördüğümde âlim bir zât sandım. Yakınıma gelince, söylediklerini duydum. Deli, câhil ve hakkı bilmez biri imişsin” dedi. Zünnûn-i Mısrî: “Bunları neden söylüyorsun?” deyince, kadın; “Deli olmasaydın abdestsiz yere basmazdın. Âlim olsaydın, yabancı kadınların yüzüne bakmazdın. Şayet ârif olsaydın, Allahü teâlâdan başka yerde gözün olmazdı” dedi ve kayboldu. Bunun üzerine Zünnûn-i Mısrî, “Anladım ki, bu bir tenbîh, bir ikaz idi, o kadın insanlardan değil idi” dedi.

Birgün ihtiyâr bir kadın çaresiz olarak, Zünnûn-i Mısrî hazretlerinin yanına gelerek dedi ki: “Biricik oğlumu, ciğerparemi Nil’de timsah kaptı. Ne olur evlâdımı kurtar” diye yalvardı. Zünnûn-i Mısrî hazretleri, Nil nehrine gitti. Orada ellerini açıp: “Yâ Rabbi, şu kadının çocuğunu kurtar” diye yalvardı. Biraz sonra, su üzerinde bir timsah göründü. Kenara yaklaşıp çocuğu sağ olarak bırakıp gitti. Bu hâdise kadının çok tuhafına gitti. Dedi ki: “Esasen size inanmamıştım ve ciddiye de almamıştım. Fakat yanıldığımı ve Allahü teâlânın, evliyâsının duâsını nasıl kabûl ettiğini gözümle gördüm” diyerek Zünnûn-i Mısrî hazretlerinin büyüklüğüne inandı ve O’ndan özür diledi.

Zamanının hükümdârı, hakkındaki ithamların aslını öğrenmek için huzûruna çağırttı. Hükümdârın yanına götürülürken yolda bir ihtiyârla karşılaştı. İhtiyâr, Zünnûn-i Mısrî hazretlerine bakarak dedi ki: “Şimdi seni hükümdârın yanına çıkartacaklar. Sakın ondan korkma, onu üstün görme, asıl korkulacak Allahü teâlâdır. Kendini haklı göstermeğe çalışma, kendini de kötülemeye kalkışma. Yapılan ithamlar dışında isen, sana haksızlık yapılmışsa Allahü teâlâya sığın, seni kurtarır.”

Hükümdârın karşısına çıkarılınca, hükümdâr sordu: “Senin için zındıktır, doğru yoldan ayrıldı, kâfirdir diyorlar. Bu ithamlara karşı ne dersin?”

Zünnûn-i Mısrî hazretleri şöyle cevap verdi: “Ne söyliyeyim. Hayır, değilim desem, bana bu isnadı yapmış olan müslümanları itham etmiş, onların yalancı olduklarını söylemiş olurum. Evet, öyledir desem, yalan söylemiş olurum. Bu bakımdan siz reyinize müracaat ediniz. Ve hükmünüzü buna göre veriniz. Ben nefsimden yana olup, onu müdâfaa edecek değilim.”

Bunun üzerine, hükümdâr biraz düşünüp: “Bu kimse yapılan iftiralardan uzaktır” diyerek onu serbest bıraktı.

Yûsuf bin Hüseyn şöyle anlatır: “Birgün Zünnûn-i Mısrî’nin yanına gittim. Bana buyurdular ki: Bir zaman Mısır’ın bir köyüne gidiyordum. Yolda uyudum. Bir müddet sonra uyandığımda, yer yarıldı ve içinden iki tabak çıktı. Birisinde semsem isminde bir yemek, diğerinde ise gül suyu vardı. Bana dediler ki: “Ey Zünnûn bunlardan ye ve bundan iç!” Ben bir müddet tereddüt ettim. Sonra kalbime onları yememek isteği geldi. Onlar aniden kayboldu. Gâibden bir ses geldi ve dedi ki: “Ey Zünnûn bu senin için büyük bir imtihandı. Sen imtihanını çok iyi verdin.”

İmâm-ı Yâfiî anlatır: “Ebû Ca’fer dedi ki: Birgün Zünnûn-i Mısrî hazretlerinin yanında idim. Eşyaların evliyâya itaatinden bahsediyordu. Meselâ şu sandalyeye odanın dört köşesini dön desem, döner ve eski yerine gelir, buyurdu. Daha sonra sandalyeye odanın dört köşesini dön dedi. Sandalye odanın dört köşesini döndü ve eski yerine geldi. Orada bulunan bir genç ağlamaya başladı ve orada öldü. Bana dönerek “Ey Ebî

Ca’fer, eğer bize itaat eden her şeyi size gösterseydik, siz de bu genç gibi olurdunuz” buyurdu.

Şöyle anlatılır: Mısır’da Muhakked bin İsmail isimli birisinin çok güzel ve dillere destan evleri vardı. Birgün yine güzel bir ev yaptırmış ve başka bir eksiklik var mı diye etrâfında dolaşırken Zünnûn-i Mısrî yanına geldi. Ona “Ey mağrur, bu kadar emeği, emânet olan bir dünyâ evine verdin. Ebedî evin olan Allahü teâlânın evine (îmâna) ne emek verdin?” diye sordu. Sonra “Bu dünyâda kendin için nasıl olsa bir ev bulursun ve içinde oturursun. Fakat öbür dünyâda eğer şu dört hudut arasında kendine bir ev yapmazsan hâlin perişan olur. Maazallah Cehenneme gidersin. Şu dört huduttan ilki; dünyâdaki fazla malı, ihtiyâç sâhiblerine vermek, ikincisi; Allahü teâlâdan korkmak, üçüncüsü; Allahü teâlâyı ve O’nun sevdiklerini sevmek, dördüncüsü ise; bütün musibetler üzerinde sabır etmektir, işte bu dört hudut içindeki evi kendine al, o senin için yeterlidir. O hudutlar arasında yer alan ev Cennet evidir. Altında bal ve sütten sular akan, içinde istediğin her ni’met ve yiyecek vardır” dedi. Bunun üzerine o şahıs “Ey efendi, ben çok günah işledim, onlara ne yapayım?” dedi. Zünnûn-i Mısrî, “Allahü teâlâ dilerse bütün günahları affeder. Yeter ki sen cân-ı gönülden tövbe et” deyince, adam ağlamaya başladı ve cân-ı gönülden tövbe etti. Bütün evlerini satıp, parasını fakirlere dağıttı. Zünnûn-i Mısrî’nin talebesi oldu. Bir süre sonra bu zât vefât etti. Kabre koyduklarının ertesi gününde gördüler ki, kabrin üzerinde bir kâğıt duruyordu. Üzerinde ise şu yazıyordu: “Zünnûn-i Mısrî hazretlerinin söylediklerinin hepsi doğru çıktı. Canı gönülden tövbe ettiğim için, daha önce işlediğim bütün günahlarımı Allahü teâlâ affetti. Şimdi altından ırmaklar geçen Cennet evindeyim.”

Bekir bin Abdurrahmân anlatır: Birgün Zünnûn-i Mısrî hazretleri ile birlikte yolda gidiyorduk. Bir dere kenarında Zünnûn-i Mısrî kuru bir ağacın üstüne oturdular. O anda canım taze hurma yemek istedi. Fakat o bölgede hurma ağaçları yoktu ve hurma mevsimi de değildi. Gördüm ki, Zünnûn-i Mısrî hazretleri bana dikkatli bir şekilde bakıyordu. “Ey Bekir! Canın çok mu taze hurma istiyor?” diye sorunca, ben de “Evet efendim” dedim. O zaman kuru ağaca “Haydi sen bizi bir hurma ağacının yanına götür” deyince, baktım o kuru ağaç, Allahü teâlânın izniyle yürümeye başladı. Bizi epey uzakta, hurmaları olmuş bir ağacın yanına götürdü. Zünnûn-ı Mısrî bana “Ey Bekir, doyuncaya kadar taze hurma ye” dedi. Ben doyuncaya kadar hurma yedim. Daha sonra Zünnûn-i Mısrî kuru ağaca “Bizi yerimize götür” buyurdu. O ağaç bizi eski yerimize getirdi. Ben nereye gidip geldiğimizi bilmiyordum.

Birgün talebeleri Zünnûn-i Mısrî’yi ağlarken görüp, sebebini sordular. Bu gece ma’nâ âleminden bir ses geldi, “Ey Zünnûn! İnsanları yarattım, on bölük oldular. Dünyâyı bunlara gösterince, dokuz bölüğü dünyâyı istedi. Bir bölüğü de on bölük oldu. Bunlara Cenneti gösterince, dokuz bölüğü Cenneti istedi. Kalan bir bölük de on bölüğe ayrıldı. Bunlara Cehennemi gösterince dokuzu korkup dağıldılar. Bir bölük kaldı. Bu bölük, ne dünyâyı, ne de Cenneti istediler ve ne de Cehennemden korktular. (Ey kullarım! Ne dilersiniz?) fermanıma cümlesi, dileğimizi sen bilirsin dediler.” Şimdi ben hangi bölükten olayım bilmiyorum. Mahrûm bölüklerden olurum korkusuyla ağlıyorum” dedi.

Kendisi şöyle anlatır: “Birgün dağlarda dolaşırken bir topluluk gördüm. Hepsi bir yerinden rahatsızdı. “Siz burada ne yapıyorsunuz?” diye onlara sorduğumda bana; “Şurada bir âbid var, her sene bir sefer dışarı çıkar, bize okuyunca hepimiz şifâ buluruz” dediler. Ben de onlara katılarak, dışarı çıksın diye bekledim. Bir adam çıktı. Yüzü sarı, vücûdu zayıf ve gözleri çukurlaşmıştı. Heybetinden dağ sallandı. Sonra şefkatli bir gözle onlara baktı, sonra semâya baktı, onlara doğru üfleyince, hepsi şifâ buldu. Yerine girmek isterken, eteğine yapışıp “Allah için onları maddî hastalıklardan kurtardın. Benim de ma’nevî hastalığımı tedâvi et” dedim. “Ey Zünnûn, elini eteğimden çek. Allahü teâlâ seni gördüğü hâlde,

O'nu bırakıp benim eteğimi tuttun. Allahü teâlâ ikimizi de helak eder" dedi.

Şöyle anlatılır: Zünnûn-i Mısrî on sene canı "sikbaç" denilen bir aş yemek istemesine rağmen yememişti. Bir bayram gecesi nefsi kendisine "Ne olur, bayram günü olsun bana bir sikbaç aşı versen" deyince Zünnûn-ı Mısrî "Ey Nefs! Şayet bu gece bana yardım edip de, iki rek'at namazda Kur'ân-ı kerîmi hatim edersen, sana bu yemeği veririm" dedi. Ertesi gün bayram namazından sonra sikbaç aşı getirdiler. Tabaktan bir lokma almasına rağmen tekrar geri koydu ve namaza durdu. "Niçin böyle yaptın?" deyince "Tam yiyeceğim sırada nefsim bana en sonunda maksadıma ulaştım, deyince ben de "Hayır ulaşanındın" diyerek lokmayı geri koydum" dedi.

Yûsuf adında gezginci bir zât, Zünnûn-i Mısrî'nin İsm-i a'zamı bildiğini öğrenince, Mısır'a gitti. Zünnûn-i Mısrî'nin huzûruna vardı, ilk önceleri iltifât görmedi. Daha sonra huzûra kabûl edilerek, Zünnûn-i Mısrîye bir sene hizmet etti. Daha sonra "Ey Üstâd, sana bir sene hizmet ettim, artık hakkımı vermen gerekir. Senin İsm-i a'zamı bildiğini söylediler. Onu, benden iyi emânet edeceğin bir başka kimse olmayacağını bilirim" dedi. Sükût etti. Ona cevap vermedi. Altı ay sonra bir tabağa konmuş ve bir mendile sarılmış birşeyi çıkardı. O'na "Fustat'ta bulunan falan dostumuzu bilirsin değil mi?" diye sorunca "Evet" dedi. Zünnûn-i Mısrî ona "İşte bunu ona götür" dedi. Sarılı tabağı aldı, giderken "Zünnûn-i Mısrî gibi bir zât hediye gönderiyor. Acaba nedir, ne kadar kıymetlidir?" diye düşündü. Merakını yenemiyerek tabağı açtı. İçinden bir fare çıktı ve kaçarak kaybolup gitti. Bu duruma kızarak, Zünnûn-i Mısrî'nin yanına gitti. Zünnûn-ı Mısrî ona "Biz seni denedik. Sana bir fare emânet ettim, ona hıyânet ettin. Hiç sana İsm-i a'zamı güvenip teslim edebilir miyim?" dedi.

Birgün bir çocuk Zünnûn-i Mısrî'nin yanına gelip; "Bana büyük miktarda para miras kaldı. Bunu sizin hizmetinizde sarf etmek istiyorum" dedi. Zünnûn-i Mısrî "Bülûğ ve reşîd çağın geldi mi?" deyince, çocuk "Hayır" dedi. Zünnûn-i Mısrî o zaman; "Senin paranı harcamak caiz olmaz, rüşd oluncaya kadar sabret" dedi. Çocuk reşîd olunca Hazreti Zünnûn'un hizmetinde bulunmaya başladı ve bütün parasını fakîrlere dağıttı. Birgün önemli bir ihtiyâcı karşılamak için borç para almak icâb edince, çocuk "Keşke daha fazla param olsaydı da, bu yolda harcasaydım" dedi. Zünnûn-i Mısrî bu sözleri üzerine çocuğun daha olgunlaşmadığını anladı. Genci yanına çağırarak "Falan aktara git. Üç dirhem falan otu versin" dedi. Genç gidip söylenileni alıp getirdi. Zünnûn-i Mısrî "Bunları havanda ez, yağda hamur hâline getir, ondan üç boncuk yap ve hepsini iğne ile delerek bana getir" dedi. Genç söylenilenleri yapıp onun yanına gitti. Zünnûn-i Mısrî üç boncuğu eline aldı, biraz oğuşturdu ve üzerlerine nefesini üfleyince her biri hiç kimsenin görmediği birer mücevher oldu. Gence dönerek "Bunları al pazara götür, değerini öğren gel" dedi. Genç pazara gitti. Bunların her birine yüzbin dirhem altın verildiğini öğrendi. Gelip durumu Zünnûn-i Mısrî'ye bildirince, ona "Bunları havana koy, ufala ve suya at gitsin. Şunu bil ki, talebelerim ekmek bulamadıkları için aç değil, istedikleri için açtırlar" dedi. Bunun üzerine genç tövbe etti. Gönlünde dünyânın hiç bir değeri kalmadı.

Kendisi anlatır: "Birgün Mekke'de Kâ'be-i şerîfi tavaf ederken, Kâ'be ile gök arasında bir nûrun sütun gibi durduğunu gördüm. Daha sonra kaybolan bu nûrun, kimden veya kim için yükseldiğini merak ettim. Tavafını bitirdikten sonra iki rek'at namaz kıldım. O nûru düşünürken, acıklı bir ses duydum. Sesin kimden geldiğini merak ettim ve bir kadının Kâ'be'nin örtüsüne tutunup gözyaşı döktüğünü gördüm. Ağzından şu kelimeler dökülüyordu; "Ey dostlar dostu! Sen bilirsin, ey gönül dostum sen bilirsin. Sana olan sevgimi o kadar gizledim ki, kalbim ve rûhum daralmaya başladı." Kadının bu muhabbet ateşi içinde söylediği bu sözler içimi sızlattı. Sonra kadın kendinden geçti. Biraz sonra kendine gelince, şöyle niyazda bulundu: "Allahım! Ey tek sahibim! Ey koruyucum! Bana olan

sevgin hürmetine beni bağışla!” Buna şaşırdım ve kendisine yaklaşarak “Allahım! Sana olan muhabbetim hürmetine, deseydin olmaz mıydı?” diye sordu. Bana dikkatle baktı ve “Yaklaş ey Zünnûn! Bilmez misin Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde sevdiği bir milletten söz ederken “Allah onları sever, onlar da Allahı sever” buyurmuştur. Bunun için benim O’na olan sevgim hürmetine demedim. O’nun bana olan sevgisi hürmetine dedim” diye cevap verdi. Ben ona “Doğru söylediniz. Fakat benim Zünnûn olduğumu nereden bildiniz?” dedim. “Ey Zünnûn! Cebbar olan Allahü teâlânın ma’rifetiyle tanıdım” deyince, vilâyet makamına ulaşmış bir hâtun olduğunu gördüm. Daha sonra bana “Ey Zünnûn! Dön arkana bak, ne var?” deyince arkama baktım, hiçbir şey göremedim, hemen kadına döndüm, kadın kaybolmuştu.”

Zünnûn-ı Mısrî buyurdu ki, “Üç defa sefere çıktım. Her seferinde bir ilim getirdim, ilk seferde getirdiklerimi, avam da, havas da kabûl etti. İkinci seferde getirdiklerimi havas, seçkin kimseler kabûl etti, avam etmedi. Üçüncü, seferde getirdiğim ilmi, avam da, havas da kabûl etmedi. Ben de terk edilmiş ve yalnız başıma kaldım.” Şeyh-ül-İslâm Abdullah-ı Ensârî buyurdu ki: “Zünnûn-i Mısrî’nin getirdiği ilk ilim tövbedir ki, avam ve havas kabûl etti. İkincisi tevekkül, muâmele ve muhabbet ilmi idi ki, bunu havas kabûl etti, avam kabûl etmedi. Üçüncü ilim de, hakîkat ilmi idi ki, halkın ilim ve akıl seviyesine göre değildi. Şüphesiz onu anlıyamadılar ve uzaklaştılar. Böylece onu inkâr ettiler. Onunla vefâtına kadar mücâdele ettiler.”

Vefât ettiğinde, hava çok sıcaktı. Cenâzesini götürürlerken bir bölük kuş da cenâzenin üstünde kanatlarını açarak birlikte uçuyor ve gölge yapıyorlardı. Oradaki insanlar o kuşların kanatlarının gölgesi altında kalıyorlardı. Fakat hiç kimse öyle kuşlar görmemişti.

Cenâzesi defn edilinceye kadar kuşlar oradan gitmediler. Ertesi gün kabri üzerinde Âdemoğlunun yazısına benzemiyen bir yazının yazılı olduğu görüldü: “Zünnûn, Allah’ın sevgilisidir ve şevki dolayısıyla da, canını O’nun yoluna feda etmiştir.” O yazıyı oradan kazımalarına rağmen, tekrar yazılırdı. Vefâtından sonra birçok âlim rü’yâsında Peygamber efendimizi gördü. Peygamberimiz yanındakilere; “Hak dostu Zünnûn geliyor, karşılamaya gidelim” buyurdu.

Zünnûn-i Mısrî’ye, kul hangi sebeple Cennete girer? diye sorulunca, “Beş şey ile: Eğrilik bulunmayan bir doğruluk, gevşeklik bulunmayan bir gayret, gizli aşikâr Allahü teâlâyı anmak (murâkabe etmek), yol hazırlığı yapıp, ölüme hazırlanarak, ölümü beklemek, hesaba çekilmeden önce kendini hesaba çekmek” buyurdu. Allah korkusunun alâmeti nedir?” denilince: “Bu korkunun diğer bütün korkulardan kişiyi emîn kılmasıdır” cevâbını verdi.

Kul ne zaman Allahü teâlâdan korkar? diye sorduklarında; “Hastalığın uzamaması için, kendisini herşeyden koruyan hastanın durumuna geldiği vakit” cevâbını verdi. Kulun ihlâs sahibi kimselerden olduğu nasıl belli olur? diye sorduklarında “Kendisini tam ma’nâsıyla ibâdete verip, insanların nazarında mertebe ve itibârının silinmesini severek kabûl ettiği zaman” cevâbını verdi.

İnsan, Allahü teâlânın saf kullarından olduğunu, ne zaman ve nasıl anlar? diye sordukları zaman “İnsan bu durumu şu dört şeyle bilir. Rahatı terk ederse, az olsa bile, olandan verirse, fakirleşmesi kendisine sevimli gelirse, övülmek ve kötülenmek kendisine aynı gelirse” cevâbını verdi.

Bozulan kalbi düzeltmek için ne yapmak lâzımdır? diye sorduklarında: “Beş şey yapmalıdır. Helâl yemek, Kur’ân-ı kerîm okumak, sâlihlerle sohbet, gece ibâdet etmek, seher vaktinde ağlamak” cevâbını verdi.

Kalbini en güzel koruyan kimdir? diye sorduklarında: “Diline en çok hâkim olan” cevâbını verdi.

Kur’ân-ı kerîm âlimlerinin durumunu sorduklarında “Onlar bu yolda dizlerini çürüttü, ömürlerini ve bedenlerini bu yolda harcadılar. Böylece Kur’ân-ı kerîm ilmine sâhib oldular. Bu ilme vâkıf olabilmek için, bu kadarla kalmadılar. Dudaklarında kan kalmadı. Göz yaşları sel olup aktı. Kur’ân-ı kerîm ilmini onlar böyle buldu. Hidâyete eren bunlar oldu. İmânlarını emniyet altına bunlar aldı” cevabını verdi.

Buyurdu ki:

“İnsanı arzulardan kurtaran dost ikidir. Gözü ve kulağı muhafaza etmektir.”

“Kalbin hasta olmasının alâmeti dörttür: Birincisi; tâattan (ibâdetten) tad, haz almaz, ikincisi; Allahü teâlâdan korkmaz. Üçüncüsü; eşyaya, muhlûkâta ibret gözüyle bakmaz. Dördüncüsü; dinlediği ilim ve nasîhatten istifâde etmez.”

“Öyle birisiyle dostluk kur ki, senin değişmenle değişmesin.”

“Ârif için hüzün ve sürûr devamlı değildir. Kürsüde va’z ve nasîhat ederken şu dehşet verici manzara dâima gözü önündedir. Başının üzerinde bir kılıç asılı durmaktadır. Kılıç çok ince bir kılla tutturulmuştur. Kapının önünde de iki yırtıcı hayvan beklemektedir. Başının üzerindeki kılıç, dinin hükümleridir. Kapıda beklemekte olan yırtıcı iki hayvan da dinin emir ve yasaklarıdır.”

“Her a’zânın tövbesi vardır. Kalb ve gönülün tövbesi, şehveti terk etmektir. Gözün tövbesi, harama bakmamaktır. Dilin tövbesi, fenâ söz söylemekten, gıybet etmekten çekinmektir. Kulağın tövbesi, kötü sözleri dinlememektir. Ayağın tövbesi, haram yerlere gitmekten kendini korumaktır.”

“Şu üç şey ihlâs alâmetidir. Birincisi medh ve kötülenmek ona te’sîr etmez, ikincisi, amelleri unutur, günahlarını düşünür. Üçüncüsü, Hak teâlâdan gayrisini gönlünden çıkarır.”

“Tövbe iki kısımdır: İnâbe tövbesi; kulun Allahü teâlâdan korkup tövbe etmesi, İsticâbe tövbesi; kulun Allahü teâlâdan utanıp tövbe etmesidir.”

“Yemekle dolan mi’dede hikmet durmaz.”

“Eline geçen bir parça ekmeğin yanında, ayrıca katık olarak da tuz arayan kimse, veliler kalında umduğunu bulamaz.”

“İlim tahsil ettiği hâlde, bu ilmiyle amel etmeyen kimseye âlim denilmez.”

“Eline iki ekmek geçip, bunların hangisi helâldandır diye araştırmadan, düşünmeden yiyen kimse, hak yoldan felah bulamaz.”

“Murâkabenin alâmeti, Allahü teâlânın tercih ettiğini tercih etmek, O’nun büyük gördüğünü büyük görmek ve küçük gördüğünü küçük görmek.”

“Sabır, Allahü teâlânın emirlerine muhalif olan davranışlardan uzaklaşmak, O’ndan gelen musîbetlere sükûnetle karşılık vermek ve fakîrlik ihsân ettiği zaman, zengin görünmektir.”

“Allahü teâlâyı sevmenin alâmeti bütün ahlâkta ve bütün işlerde, O’un sevgili Peygamberi olan Muhammed aleyhisselâma uymaktır.”

“Doğruluk, Allahü teâlânın bir kılıcıdır ki, üzerine konulan her şeyi keser.”

“Doğru kimse, dili hak ve gerçek olanı anlatan kimsedir.”

“Kanâat eden rahat bulur, üstün olur.”

“Tevekkül eden, emîn ve metin olur. Fâideli işleri ihmâl eden, fâidesiz işlerle uğraşır.”

“İnsanların ayıpları ile meşgûl olan, kendi ayıbını görmez.”

“Biz öyle insanlara kavuştuk ki, onların her birinin ilmi arttıkça, zühdü de artıyordu. Dünyâya karşı, ihtiyâçsız olup, onu sevmiyorlardı. Ama siz, bu hâlin tam zıddına sahipsiniz, ilminiz arttıkça, dünyâya karşı sevginiz artıyor. Ona kavuşmak için, birbirinizi iterek geçiyorsunuz. Onlar başkaydı. Dünyâ malını ilim elde etmek için harcarlardı, onları böyle gördük. Ama siz şimdi tam tersine: Bir bilginiz varsa, dünyalık sahibi olmak için, ortalığa saçıyorsunuz.”

“Rûhun sıhhati az günah işlemek, bedenin sıhhati az yemektedir.” “Sevgi seni konuşturur, korku rahatsız eder, haya susturur.”

“Zavallı ârif, kendi Rabbini bırakıp nereye gider. Ey kardeşim dikkat et. İnsan hangi husûsiyeti ile meleklerin mescûdü (kendisine doğru secde edileni) olmuştur. Bu üstünlüğü yemesi sebebinden olsa, buna ondan önce deve lâyıktı. Çünkü bir deve, elli insanın yediğini yer. Şehvet kuvveti sebebiyle olsa, buna eşek daha uygundur. Çünkü ondaki şehvet kuvveti yanında, insanınki ne kalır. Belki serçenin şehvet kuvveti bile insanınkinin birçok katıdır. Gadab ve kızgınlık sebebi ile ise, aslan buna daha lâyıktı. Görmek kuvveti sebebi ile olsa, buna akbaba daha uygundur. Akıl kuvveti sebebi ile ise, buna melekler daha uygundur. Çünkü insanın aklı, meleklerin aklının yanında çok az kalır. Eğer insanları doğru yoldan çıkarmak, kandırmak, aldatmak sebebiyle ise, şeytan buna daha lâyıktı. Görülüyor ki, insana mahsûs olan özellikler ve meleklerin mescûdü husûsiyeti, ondaki muhabbet cevheri ve aşk ateşidir. Bu, insanoğlundan başka hiçbir canlıya verilmemiştir.”

“İnsanlar Allahü teâlâdan korktukları müddetçe, doğru yolda yürürler. Bu korku kalblerinden gitti mi, yollarını kaybederler.”

“Bir kula bak, vaktini boşa harcıyorsa, boş şeylerle vakit geçiriyorsa, Allahü teâlâyı anmıyorsa, bilesin ki, Allahü teâlâ onu sevmiyor.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-9, sh. 333

2) Târîh-i Bağdâd cild-14, sh. 316, cild-8, sh. 393

3) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 23

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 556, 715, 1090

5) Kıyâmet ve Âhıret sh. 194

6) İslâm Ahlâkı sh. 436

7) Kâmûs-ul-a’lâm cild-3, sh. 2228

8) Vefeyât-ül-a’yân cild-1, sh. 315

9) Mîzân-ül-i’tidâl cild-1, sh. 331

10) Rehber Ansiklopedisi cild-18, sh. 331

11) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 70